

Brengen Lokale Integrale Veiligheidscellen kinderrechten in gevaar?

22 maart 2016: een dag die in ons collectieve geheugen gegrift staat. Die dag wordt België opgeschrikt door een aantal terroristische aanslagen in Brussel. Plots bleek ons land dan toch niet gevrijwaard van terrorisme. Het collectieve trauma is nog steeds groot. Een groot aantal preventieve en repressieve maatregelen werden uitgevaardigd, zowel op nationaal, regionaal als op lokaal niveau.

Vanaf 2012 werden heel wat Belgische steden en gemeenten geconfronteerd met jongeren die naar Syrië of Noord-Irak vertrokken om zich aan te sluiten bij een terroristische organisatie. Beleidsmakers wilden onderzoeken waarom deze 'Foreign Terrorist Fighters' (FTF) zich wilden aansluiten bij terroristische organisaties zoals IS. Verschillende deradicaliseringsmaatregelen op federaal, regionaal en lokaal niveau werden in gang gezet. Eén van die maatregelen betrof de oprichting van Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme, kortweg LIVC's-R.¹ Dit zijn overlegplatformen die de burgemeester, de korpschef en andere relevante actoren in staat moeten stellen om preventief op te treden tegen radicalisering in hun gemeente of politiezaak. Op een LIVC-R worden socio-preventieve actoren betrokken om na te denken over preventief beleid (de strategische tafel) alsook om concrete personen te bespreken waarvan vermoed wordt dat hij/zij/die aan het radicaliseren is (de operationele tafel).²

De wetgeving inzake LIVC's-R³ bevat geen beperkingen voor de leeftijd van de te bespreken personen op een casuoverleg. Er kunnen dus ook minderjarigen worden besproken wanneer er aanwijzingen zijn dat deze zich in een radicaliseringsproces bevinden. Het is dan ook verbazingwekkend dat noch de federale wet, noch het Vlaams decreet inzake de LIVC's-R bijzondere garanties bevat inzake de rechten van minderjarigen. Er bestaat immers een apart rechtenkader gericht op het beschermen van kinderen en jongeren, aangezien zij bijzonder kwetsbaar zijn omwille van hun leeftijd.

In dit standpunt gaat de Kinderrechtencoalitie dieper in op enkele fundamentele bezorgdheden inzake de LIVC's-R vanuit een kinderrechtenperspectief. Eerst analyseren we de verschillende kinderrechten die onder druk komen te staan door het casuoverleg in het kader van een LIVC-R. Daarna gaan we dieper in op de preventieve doelstelling van de LIVC's-R. Ten slotte formuleren we enkele beleidsaanbevelingen om kinderrechten maximaal te respecteren bij het organiseren van LIVC's-R.

¹ Liga voor Mensenrechten, "Lokale Integrale Veiligheidscellen en het effect daarvan op moslimjongeren". In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (Red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 205.

² [Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 2. Belgisch Staatsblad, 14 september 2018.

³ [Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#). Belgisch Staatsblad, 14 september 2018; [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#). Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021.

Recht op privacy en gegevensbescherming

Wanneer minderjarigen worden besproken op een overleg in het kader van een LIVC-R, heeft dat een impact op hun recht op privacy. Artikel 16 van het Kinderrechtenverdrag stelt immers dat elk kind recht heeft op bescherming tegen inmenging in zijn of haar privéleven, gezinsleven, woning of correspondentie. Bovendien dienen kinderen te worden beschermd tegen smaad en laster.⁴ Het recht op privacy bevat ook het recht op bescherming van persoonsgegevens.⁵

Het recht op privacy is niet absoluut, wat betekent dat het onder strikte voorwaarden beperkt mag worden.⁶ Eén van die voorwaarden is de zogenaamde “subsidiariteitsvereiste”. Dat betekent dat een grondrecht slechts mag worden ingeperkt indien het doel dat de beperking beoogt niet op een andere, minder ingrijpende manier bereikt kan worden. De Kinderrechtencoalitie stelt zich de vraag of er in het kader van de LIVC's en het recht op privacy aan die “subsidiariteitsvereiste” voldaan is. Ter voorkoming van terroristische misdrijven is er immers reeds een minder ingrijpende maatregel voorhanden. Hulpverleners kunnen al op wettelijke wijze hun beroepsgeheim of discretieplicht doorbreken in geval van een zogenaamde “noodsituatie”: wanneer er een ernstig en dreigend gevaar is voor de lichamelijke integriteit van een ander persoon. Dat betekent dat hulpverleners op wettelijke wijze hun beroepsgeheim kunnen doorbreken door rechtstreeks de nodige instanties te verwittigen indien zij merken dat er een acuut gevaar uitgaat van de persoon die hen in vertrouwen neemt. Die mogelijkheid maakt de bespreking van personen op een LIVC-R overbodig. De drempel voor het doorbreken van het beroepsgeheim ligt in het geval van een “noodsituatie” hoger dan bij een LIVC-R (resp. “ernstig en dreigend gevaar” vs. “signalen van potentiële radicalisering”), waardoor dit minder ingrijpend is voor de vertrouwensband tussen hulpverlener en hulpvrager.⁷

Het VN-Kinderrechtenverdrag stelt dat de belangen van het kind de eerste overweging moeten zijn bij alle maatregelen betreffende kinderen.⁸ Ook jeugdwerkers dienen steeds te handelen in het belang van het kind. Bij een beslissing om al dan niet vertrouwelijke informatie te delen, moet het belang van het kind dan ook de primaire overweging zijn.⁹ Op een casusbespreking van een minderjarige in het kader van een LIVC-R, is het uitgangspunt echter niet het belang van het kind, “maar wel zijn of haar risico op geweldpleging”.¹⁰

⁴ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 16. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁵ [Algemene Verordening Gegevensbescherming](#). Europees Parlement en Raad van de EU, 27 april 2016.

⁶ Artikel 8.2 van het [Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens](#) stelt dat het inperken van het recht op privacy slechts is toegestaan indien er aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan: (1) de beperking dient een wettelijke basis te hebben; (2) de beperking moet een legitiem doel nastreven: in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen; en (3) de beperking moet noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. In het geval van de LIVC's-R vormen de wet van 30 juli 2018 en het Vlaams decreet van 21 mei 2021 de wettelijke basis voor die beperking. De beperking wordt opgelegd om een legitiem doel na te streven, namelijk het voorkomen van terroristische misdrijven.

⁷ [Hoe mensenrechten respecteren in de Lokale Integrale Veiligheidscel? Een gids](#), p. 16-18. Liga voor Mensenrechten, 2021 (nog niet gepubliceerd). Zie ook: [Advies op het ontwerp van decreet houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), p. 5. Vlaamse Jeugdraad, 25 november 2020.

⁸ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 3.1. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁹ “Deontologische code voor het jeugdwerkerswerk met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie”, p. 20-23. In: Nina Henkens en Fleur Van Oyen (red.), [Deontologische handleiding voor het jeugdwerkerswerk](#), Uit De Marge, 2019.

¹⁰ Nina Henkens en Ikrame Kastit, [Het deradicaliseringsbeleid anders bekeken](#), p. 37. Uit De Marge, 2019.

Het Vlaams decreet van 21 mei 2021 stelt dat socio-preventieve actoren niet verplicht zijn om in te gaan op een uitnodiging van de burgemeester tot deelname aan een LIVC-R en niet verplicht zijn om informatie te delen (spreekrecht i.p.v. spreekplicht). Een weigering tot deelname aan het casusoverleg vereist echter wel dat degene die weigert een gemotiveerd antwoord aan de burgemeester bezorgt.¹¹ Het kan erg moeilijk zijn voor welzijnswerkers om een uitnodiging te weigeren, onder meer omdat een burgemeester invloed kan hebben op subsidies die welzijnsorganisaties ontvangen.¹²

De Kinderrechtencoalitie maakt zich ook zorgen over het feit dat een jongere besproken kan worden op een LIVC-R zonder dat hij/zij/die en diens ouders/voogd hiervan op de hoogte worden gebracht. In het kader van het recht op privacy hebben minderjarigen en hun ouders/voogd echter het recht om geïnformeerd te worden als ze worden besproken op een LIVC-R. Omdat betrokken personen niet worden geïnformeerd, zijn ze zich niet bewust van de mogelijke gevolgen en kunnen ze geen weerwoord bieden of uitleg verschaffen.¹³ Kinderen hebben echter het recht om gehoord te worden in zaken die hen aanbelangen.¹⁴

Het recht op privacy bevat ook het recht op bescherming van persoonsgegevens.¹⁵ Hoewel de wet van 30 juli 2018 stelt dat de verwerking van persoonsgegevens niet wordt toegestaan,¹⁶ staat het Vlaams decreet van 21 mei 2021 de verwerking van een hele resem aan persoonsgegevens toe.¹⁷ Dat het decreet de verwerking van persoonsgegevens toestaat, betekent dat een persoon louter omdat hij/zij/die het voorwerp is van een bespreking in een LIVC-R, geregistreerd kan worden in een databank. De minister van Binnenlandse Zaken verzekerde eerder nochtans dat dat verboden zou zijn.¹⁸ Het Vlaams decreet laat bovendien toe dat niet enkel de gegevens van de persoon in kwestie worden verwerkt, maar ook de gegevens van diens relaties en contacten. Deze gegevens worden verwerkt door en in de databanken van de organisaties die deelnemen aan het casusoverleg in

¹¹ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 4. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021

¹² Nina Henkens en Ikrame Kastit, [Het deradicaliseringsbeleid anders bekeken](#), p. 36-37. Uit De Marge, 2019; [Advies op het ontwerp van decreet houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), p. 6-7. Vlaamse Jeugdraad, 25 november 2020; [LIVC R decreet heeft kinderrechtenbocht nodig](#) (advies 2020-2021/11), p. 15. Kinderrechtencommissariaat, 20 april 2021.

¹³ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 10. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021; zie ook: [Advies op het ontwerp van decreet houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), p. 8. Vlaamse Jeugdraad, 25 november 2020.

¹⁴ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 12. Verenigde Naties, 20 november 1989.

¹⁵ [Algemene Verordening Gegevensbescherming](#). Europees Parlement en Raad van de EU, 27 april 2016.

¹⁶ [Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 4.3. Belgisch Staatsblad, 14 September 2018.

¹⁷ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 9, para 1. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021.

¹⁸ [Wetsontwerp tot oprichting van Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#) (DOC 54 3209/003), p. 30. Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 16 juli 2018.

kwestie.¹⁹ Het is echter onduidelijk wat de deelnemende organisaties met deze gegevens mogen doen.²⁰

Het is positief dat het Vlaams decreet voorziet in een maximale bewaringstermijn van één jaar voor persoonsgegevens verkregen in het kader van een casusoverleg. Daarnaast voorziet het decreet in een mogelijke gemotiveerde verlenging van de bewaringstermijn tot maximaal vijf jaar.²¹ Er wordt echter niet gespecificeerd wie kan beslissen over een eventuele verlenging. Is hier een consensus voor nodig van alle deelnemende actoren aan het casusoverleg? Of volstaat een eenzijdige beslissing van de burgemeester?

Omwille van de vele bezorgdheden en onduidelijkheden inzake het recht op privacy en de LIVC's-R, stelden de Kinderrechtencoalitie, Uit De Marge en andere organisaties²² een beroep in bij het Grondwettelijk Hof. Het beroep werd specifiek ingesteld tegen artikel 5 van de wet van 30 juli 2018, dat deelnemers toelaat om tijdens een overleg in het kader van een LIVC-R hun beroepsgeheim te doorbreken.²³ Het Grondwettelijk Hof kwam met een arrest op 1 april 2021, waarin het beroep werd verworpen. Het is echter belangrijk om op te merken dat het specifiek verbod op de verwerking van persoonsgegevens één van de factoren was die het Grondwettelijk Hof mee in overweging nam in haar beoordeling van de impact van de LIVC's op het recht op privacy.²⁴ Nu het Vlaams decreet tegen dat verbod ingaat, valt een belangrijke privacy-beschermende factor weg.²⁵

Vrijheid van meningsuiting

De mogelijkheid om minderjarigen te bespreken in het kader van een LIVC-R heeft ook een impact op het recht op vrijheid van meningsuiting van kinderen en jongeren. Het VN-Kinderrechtenverdrag stelt dat elk kind het recht heeft op vrijheid van meningsuiting. Dat recht omvat onder andere “de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven”.²⁶ Elk kind heeft dus het recht om uit te komen voor zijn/haar/hun geloofsovertuiging, geaardheid, politieke voorkeur en culturele achtergrond.

Aangezien de wet van 30 juli 2018 toelaat om een overleg te organiseren om personen te bespreken waarvoor aanwijzingen bestaan dat zij zich bevinden in een radicaliseringsproces, is het cruciaal dat het begrip “radicalisering” duidelijk wordt afgebakend. De wet geeft echter geen definitie van dat

¹⁹ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 9. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021

²⁰ *Hoe mensenrechten respecteren in de Lokale Integrale Veiligheidscel? Een gids*, p. 11. Liga voor Mensenrechten, 2021 (nog niet gepubliceerd).

²¹ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 9.4. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021.

²² Samen met TCC Accueil, AtMOsphères, Bureau d'accueil et de défense des jeunes (BADJ), Coordination des organisations non-gouvernementales pour les droits de l'enfant (CODE), Dynamo international, Dynamo, Fédération laïque de l'aide à la jeunesse, Ligue des droits humains en Samarcande.

²³ [Strafwetboek](#), Art. 458ter. Belgisch Staatsblad, 9 juni 1867.

²⁴ [Arrest inzake het beroep tot vernietiging van artikel 5 van de wet van 30 juli 2018 “tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme” ingesteld door de vzw TCC-Accueil, ASBL en anderen](#) (arrest nr. 52/2021), p. 30 (B.14.1). Grondwettelijk Hof, 1 april 2021.

²⁵ [Decreet van 21 mei 2021 houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 9. Belgisch Staatsblad, 9 juli 2021

²⁶ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 13.1. Verenigde Naties, 20 november 1989.

begrip. Het gaat nochtans om een brede term die verschillende ladingen kan dekken. Bovendien gaat radicalisme niet automatisch gepaard met geweld.²⁷

Minderjarigen, die nog volop in hun ontwikkeling zitten en hun eigen identiteit aan het ontdekken zijn, zijn meer geneigd om in extremen te denken. Een minderjarige kan echter het voorwerp uitmaken van een bespreking op een LIVC-R omwille van een “radicale” uitspraak in de klas, zonder dat hij/zij/die iets strafbaars heeft gedaan of een concreet gevaar vormt.²⁸ De mogelijkheid dat de gegevens van de minderjarige in kwestie verwerkt worden, versterkt de potentieel negatieve gevolgen voor de persoon in kwestie.

Het recht op vrije meningsuiting is, net als het recht op privacy, niet absoluut.²⁹ Concreet betekent dit dat een overheid wel mag optreden tegen een bepaalde meningsuiting ter bescherming van de rechten van anderen en om misdrijven te voorkomen. Er is echter wettelijke onduidelijkheid³⁰ over wat nu precies bedoeld wordt met “signalen van radicalisering”. In de praktijk kan dat leiden tot willekeur en grote verschillen tussen gemeenten onderling over de invulling van dit begrip.³¹

Vrijheid van godsdienst & bescherming tegen discriminatie

Elk kind heeft recht op **vrijheid van gedachte en godsdienst**.³² Volgens het Europees Mensenrechtenverdrag omvat dit het recht om een geloofsovertuiging te kiezen, van geloofsovertuiging te veranderen, alsook het recht om religie in zowel de private als de openbare sfeer te beleven.³³ Dit recht kan slechts worden beperkt onder strikte voorwaarden.³⁴

Hoewel de LIVC's-R zich niet exclusief op één bevolkingsgroep focussen, zien we dat hun werking in de praktijk voornamelijk een impact heeft op de moslimgemeenschap. De ontstaansgeschiedenis van de LIVC's-R kadert immers in een reactie van de overheid op de terreuraanslagen van 22 maart 2016 en de nood om zogenaamde “terugkeerders” uit Syrië en Irak op te volgen.³⁵ Een bevraging van VVSG bij lokale besturen in 2020, wees uit dat wanneer gevraagd wordt met welke signalen van radicalisering gemeenten geconfronteerd worden, de meerderheid verwijst naar islamistische

²⁷ Liga voor Mensenrechten, “Lokale Integrale Veiligheidscellen en het effect daarvan op moslimjongeren.” In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 205.

²⁸ Liga voor Mensenrechten, “Lokale Integrale Veiligheidscellen en het effect daarvan op moslimjongeren.” In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 205; [LIVC R decreet heeft kinderrechtenbocht nodig](#) (advies 2020-2021/11), p. 8. Kinderrechtencommissariaat, 20 april 2021.

²⁹ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 13.2. Verenigde Naties, 20 november 1989; [Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens](#), Art. 10.2. Raad van Europa, 4 november 1950.

³⁰ De [memorie van toelichting van het wetsontwerp inzake de LIVC's](#) (p. 16) verwijst naar de definitie van het begrip “radicaliseringsproces” die wordt geformuleerd in de wet houdende de regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten: “een proces waarbij een individu of een groep van individuen op dusdanige wijze wordt beïnvloed dat dit individu of deze groep van individuen mentaal gevormd wordt of bereid is tot het plegen van terroristische handelingen” ([Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten](#), Art. 3.15. Belgisch Staatsblad, 18 december 1998).

³¹ [Rapport 2020: Toetsing van de antiterreurmaatregelen aan de mensenrechten](#), p. 30-38. Comité T, 2020; Nina Henkens en Ikrame Kastit, [Het deradicaliseringsbeleid anders bekeken](#), p. 34-38. Uit De Marge, 2019.

³² [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Arts. 14.1-2. Verenigde Naties, 20 november 1989.

³³ [Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens](#), Art. 9.1. Raad van Europa, 4 november 1950.

³⁴ Het [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Artikel 14.3, stelt dat het recht op vrijheid van godsdienst slechts beperkt kan worden indien dit “wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.”

³⁵ Liga voor Mensenrechten, “Lokale Integrale Veiligheidscellen en het effect daarvan op moslimjongeren”. In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (Red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 208-209.

radicalisering.³⁶ Jeugdwerkorganisaties geven aan dat moslimjongeren zich in het kader van de antiterroristrijd geïsoleerd voelen.³⁷ Wanneer jongeren het gevoel hebben dat ze in de problemen kunnen komen omwille van hun religieuze overtuiging, heeft dat een impact op hun recht op vrijheid van religie, aangezien dit hen kan hinderen om hun geloofsovertuiging te beleven zoals zij dat willen.³⁸

Naast het recht op vrijheid van religie, komt ook het **recht om niet gediscrimineerd te worden** onder druk te staan in het kader van de LIVC's-R. Het Kinderrechtenverdrag stelt dat elk kind zijn/haar/hun rechten moet kunnen genieten "zonder discriminatie van welke aard dan ook".³⁹

Het VN-Kinderrechtencomité uitte in 2019 haar bezorgdheid aan de Belgische overheid over "vooroordelen, stereotypen en haat tegen kinderen met een migratieachtergrond, in het bijzonder na de terroristische aanslagen in 2014-2016."⁴⁰ Tussen 2015 en 2017 zag Unia een stijging van klachten over discriminatie die verband hielden met de terroristische aanslagen en antiterrorismemaatregelen.⁴¹ Vooroordelen over bepaalde religies kunnen ook spelen in het kader van een LIVC's-R. De ontstaansgeschiedenis van LIVC's-R, in combinatie met het gebrek aan een duidelijke definitie van 'radicalisering', kunnen als gevolg hebben dat moslimjongeren geïsoleerd worden.⁴²

Sociale, economische en culturele rechten

Het Kinderrechtenverdrag bevat verschillende bepalingen die betrekking hebben op de verwezenlijking van sociale, economische en culturele rechten. Het gaat onder meer om het recht op gezondheid,⁴³ het recht op een toereikende levensstandaard (voeding, kleding en huisvesting),⁴⁴ het recht op onderwijs⁴⁵ en het recht op vrije tijd, ontspanning en deelname aan culturele activiteiten.⁴⁶ De verwezenlijking van zulke rechten kan de tussenkomst van socio-preventieve actoren vereisen, in het bijzonder voor minderjarigen en gezinnen in kwetsbare situaties (denk maar aan een armoedeproblematiek, migratieachtergrond en/of handicap).

Socio-preventieve actoren komen heel wat te weten over de kinderen en jongeren waar zij mee werken en functioneren als vertrouwenspersonen.⁴⁷ Die vertrouwensrelatie met hun doelgroep is een

³⁶ Maarten De Waele, [Bevraging Radicalisering & Polarisering 2020](#), p. 8-10. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), 2020. 81% van de gemeenten die signalen van radicalisering opvangen, geven aan dat ze signalen uit islamistische hoek waarnemen. Dit komt neer op 51% van het totaal aantal bevroegde gemeenten.

³⁷ [LIVC R decreet heeft kinderrechtenbocht nodig](#) (advies 2020-2021/11), p. 4-5. Kinderrechtencommissariaat, 20 april 2021.

³⁸ Liga voor Mensenrechten, "Lokale Integrale Veiligheidsellen en het effect daarvan op moslimjongeren". In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (Red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 209.

³⁹ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 2. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁴⁰ [Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Belgium](#) (CRC/C/BEL/CO/5-6), para 16. VN-Comité voor de Rechten van het Kind, 1 februari 2019.

⁴¹ [Gevolgen na de aanslagen: dossiers bij Unia. Maatregelen en klimaat 2021](#). Unia, 2021.

⁴² [Hoe mensenrechten respecteren in de Lokale Integrale Veiligheidscel? Een gids](#), p. 22-23. Liga voor Mensenrechten, 2021 (nog niet gepubliceerd).

⁴³ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 24. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁴⁴ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 27. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁴⁵ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 28. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁴⁶ [Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#), Art. 31. Verenigde Naties, 20 november 1989.

⁴⁷ "Deontologische code voor het jeugdwerkwijzenwerk met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie", p. 16. In: Nina Henkens en Fleur Van Oyen (red.), [Deontologische handleiding voor het jeugdwerkwijzenwerk](#), Uit De Marge, 2019.

absolute voorwaarde voor het uitoefenen van hun functies.⁴⁸ Er mag dan ook geen vertrouwelijke informatie worden gedeeld met derden zonder de toestemming van de betrokken jongere.⁴⁹ Een deelname aan casusoverleg in het kader van een LIVC-R gaat dus in tegen de deontologie van socio-preventieve actoren, en ondermijnt hun ondersteunende rol in het verwezenlijken van sociale, economische en culturele rechten.⁵⁰

In het beroep tegen de wet van 30 juli 2018 bij het Grondwettelijk Hof, argumenteerde de Kinderrechtencoalitie dat de opheffing van het beroepsgeheim van socio-preventieve actoren in het kader van een LIVC-R ook een negatieve impact heeft op de mate waarin sociale, economische en culturele rechten kunnen worden verwezenlijkt. Het Grondwettelijk Hof was het hier niet mee eens, en oordeelde dat de inperking van deze rechten te rechtvaardigen is door een hoger maatschappelijk belang, namelijk het voorkomen van terrorisme.⁵¹ De Kinderrechtencoalitie is echter van mening dat we ambitieuzer mogen zijn. Het ultieme doel zou immers toch moeten zijn om risico's op schendingen van grondrechten zoveel mogelijk te vermijden.

De preventieve doelstelling van LIVC's-R

Binnen het veiligheidsbeleid spelen LIVC's-R een preventieve rol, met als doel het voorkomen van terroristische misdrijven.⁵² Hoewel dat niet zo is voorzien in de wetgeving, bestaat een LIVC-R meestal uit een strategische en een operationele tafel. Terwijl een strategische tafel zich uitsluitend bezighoudt met het bespreken van preventief beleid en de aanpak inzake radicalisering, wordt er op de operationele tafel overlegd over concrete personen die signalen van potentiële radicalisering vertonen.

Hoewel zo'n operationele tafel een preventieve insteek heeft, zetelt hier ook de korpschef of diens vertegenwoordiger (de information officer). De information officer zetelt ook in de zogenaamde Lokale Task Force (of LTF), een orgaan op arrondissementsniveau waar vertegenwoordigers van veiligheids- en inlichtingendiensten in zetelen, en eventueel het lokale parket.⁵³ Een LTF heeft een repressieve insteek, wat wil zeggen dat zij personen opvolgen en maatregelen kunnen nemen indien deze duidelijke tekenen van gevaar vertonen door gerechtelijke stappen te ondernemen. De information officer vormt de link tussen de LIVC's-R en de LTF's. De information officer mag, bij consensus van alle deelnemende actoren, informatie van de LIVC-R naar de LTF doorgeven aan de hand van een terugkoppelingsfiche. Deze fiche mag echter geen tijdens het overleg meegedeelde geheimen bevatten.⁵⁴

⁴⁸ "Deontologische code voor het jeugdwerkwijnsmerk met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie", p. 10-27. In: Nina Henkens en Fleur Van Oyen (red.), [Deontologische handleiding voor het jeugdwerkwijnsmerk](#), Uit De Marge, 2019.

⁴⁹ Nina Henkens, "(De)radicalisering in het jeugdwerkwijnsmerk: deontologische kwesties en 7 alternatieven", p. 158-159. In: Nina Henkens en Fleur Van Oyen (red.), [Deontologische handleiding voor het jeugdwerkwijnsmerk](#), Uit De Marge, 2019.

⁵⁰ [LIVC R decreet heeft kinderrechtenbocht nodig](#) (advies 2020-2021/11), p. 16. Kinderrechtencommissariaat, 20 april 2021.

⁵¹ [Arrest inzake het beroep tot vernietiging van artikel 5 van de wet van 30 juli 2018 "tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme" ingesteld door de vzw TCC-Accueil, ASBL en anderen](#) (arrest nr. 52/2021), p. 8 (A.6.1). Grondwettelijk Hof, 1 april 2021.

⁵² [Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), Art. 2. Belgisch Staatsblad, 14 September 2018.

⁵³ Het gaat om de politie, de inlichtingendiensten en het OCAD (Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse).

⁵⁴ [Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme](#), 14 september 2018. Art. 4.2, Belgisch Staatsblad.

De bespreking van concrete casussen en de mogelijkheid tot informatie-uitwisseling met een doorverwijzing naar de LTF, maakt dat een operationele tafel eerder gestoeld is op een repressieve aanpak. Er wordt informatie verzameld, waarna een bespreking volgt – waar de besproken persoon zelf niet in wordt betrokken – waarna een vervolgtraject wordt uitgestippeld.⁵⁵

Dit staat haaks op de deontologie van socio-preventieve actoren, waar er wordt samengewerkt met cliënten en waar cliënten het proces in handen blijven houden. In het geval van minderjarigen benadrukt de Kinderrechtencoalitie dat kinderen en jongeren omringd moeten kunnen worden door voldoende vertrouwenspersonen. Ze moeten het gevoel hebben dat ze bij leerkrachten, jeugd(welzijns)werkers en andere vertrouwenspersonen terecht kunnen zonder het risico te lopen dat de informatie die ze delen besproken wordt met derden, tenzij het gevaar bestaat dat de kinderen en jongeren zichzelf of anderen in gevaar zouden brengen.⁵⁶

De Kinderrechtencoalitie is het eens met het uitgangspunt dat preventie een belangrijke rol speelt, en dat socio-preventieve actoren hierin worden betrokken. We blijven ons echter afvragen in hoeverre een LIVC-R, en dan in het bijzonder een operationele tafel, daadwerkelijk een preventief platform is. Wanneer men een casuoverleg organiseert waar socio-preventieve actoren wel mogen spreken maar niet mogen handelen volgens hun deontologie, dan vragen we ons af of dit nog wel degelijk preventief is. Is dit dan niet de organisatie van een overlegplatform waar veel sneller - en eventueel onnodig - repressief kan worden opgetreden ten opzichte van kinderen en jongeren? Zo'n aanpak kan de doelstellingen van een LIVC-R net ondermijnen, namelijk het voorkomen van radicalisering en terrorisme. Het Kinderrechtencommissariaat waarschuwde er al voor: “streeft preventie detectie na, dan voedt ze het wantrouwen tegenover verschillende officiële instanties bij de betrokkenen.”⁵⁷

Hoe moet het dan wel?

Het wetgevend kader van de LIVC's-R biedt heel wat vrijheid aan lokale besturen om de concrete invulling van LIVC's-R zelf te bepalen. De Kinderrechtencoalitie pleit er dan ook voor om die vrijheid te gebruiken om steeds de rechten van het kind in overweging te nemen bij het organiseren van een LIVC-R. Aangezien kinderen en jongeren kwetsbaar zijn omwille van hun leeftijd, hebben zij aparte rechten en dienen er extra garanties te worden ingebouwd zodat hun rechten maximaal worden beschermd.

Momenteel wordt er gewerkt aan een samenwerkingsakkoord tussen het federale niveau en de deelstaten inzake de LIVC's-R. Dit akkoord zou maximaal moeten inzetten op de bescherming van persoonsgegevens, in het bijzonder wanneer het gaat om minderjarigen.

Ten slotte is een grondige interfederale evaluatie van de werking van de LIVC's noodzakelijk zodat kan worden nagegaan in welke mate de LIVC's hun preventieve doelstelling dienen alsook of de rechten van kinderen en jongeren gerespecteerd (kunnen) worden bij casusbesprekingen. In haar advies over het Vlaams beleid inzake de preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering, wees het

⁵⁵ Liga voor Mensenrechten, “Lokale Integrale Veiligheidscellen en het effect daarvan op moslimjongeren”. In: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen (red.), [Zie mij! Onzichtbare kinderen en hun rechten](#), 2020, p. 205.

⁵⁶ [Poster “Het vertrouwenscontract”](#). Uit de Marge, 2019.

⁵⁷ [LIVC R decreet heeft kinderrechtenbocht nodig](#) (advies 2020-2021/11), p. 16. Kinderrechtencommissariaat, 20 april 2021.

Vlaams Vredesinstituut al op de nood om antiradicaliseringsmaatregelen op structurele wijze te evalueren.⁵⁸

Aanbevelingen voor het lokale niveau

- **Respecteer het recht op privacy en gegevensbescherming** van minderjarigen maximaal. Verzeker dat alle deelnemende actoren aan een casusoverleg over een minderjarige zich bewust zijn van de mogelijke negatieve effecten op diens toekomst. Ga daarom niet over tot de verwerking van persoonsgegevens van minderjarigen.
- **Garandeer het recht van minderjarigen en hun ouders/voogden om op de hoogte te worden gebracht** indien vertrouwelijke informatie over hen wordt besproken op een casusoverleg. Houd hen op de hoogte van wat er met deze informatie gebeurt. Geef hen de mogelijkheid om weerwoord te bieden.
- **Om het recht op vrijheid van meningsuiting te vrijwaren, dient de definitie van “radicalisme” te worden verduidelijkt.** De uitwerking van een “handleiding” kan actoren helpen om op een meer objectieve manier een inschatting te maken over wat nu concreet verontrustende signalen zijn. Hierbij is het belangrijk om te benadrukken dat een straffe uitspraak van een minderjarige niet per se een signaal van radicalisering is. Men moet immers steeds rekening houden met het feit dat minderjarigen nog volop in hun ontwikkeling zitten en dus meer geneigd zijn om in extremen te denken.
- **Garandeer het recht op vrijheid van godsdienst en bescherming tegen discriminatie** van minderjarigen maximaal. Voorkom dat er disproportioneel wordt gefocust op moslimjongeren. Een “handleiding” waarin de definitie van radicalisering wordt geconcretiseerd, zoals vermeld in bovenstaande aanbeveling, kan hier ondersteuning bij bieden.
- **Erken dat socio-preventieve actoren een belangrijke faciliterende rol spelen in het verwezenlijken van sociale, economische en culturele rechten**, in het bijzonder voor minderjarigen en gezinnen in kwetsbare situaties. Ondersteun en vertrouw socio-preventieve actoren zodat ze die rol maximaal kunnen opnemen. Versterk hen om met signalen van radicalisering om te gaan, binnen hun eigen methodologie en deontologie.
- **Benadruk dat socio-preventieve actoren niet verplicht zijn om deel te nemen aan een LIVC-R**, zodat hun vertrouwensrelatie met minderjarigen maximaal gerespecteerd wordt. Bouw drempels tot weigering van deelname af, waaronder de motivatieplicht. Verzeker dat er geen negatieve gevolgen zullen zijn voor socio- preventieve actoren en hun organisaties die niet ingaan op een uitnodiging tot deelname aan een LIVC-R.
- **Garandeer de preventieve insteek van een LIVC-R.** Investeer in het samenbrengen van socio-preventieve actoren, zodat zij elk vanuit hun eigen expertise kunnen nadenken over de uitwerking van een effectief preventiebeleid rond radicalisering. Zo’n aanpak, waarbij er niet

⁵⁸ [Advies over het Vlaams beleid inzake de preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering](#), p. 11-12. Vlaams Vredesinstituut, 24 november 2020.

rond concrete personen en casussen wordt gewerkt, laat toe dat socio-preventieve actoren mee kunnen nadenken over preventiebeleid, zonder dat hun beroepsgeheim/discretieplicht onder druk komt te staan.

Aanbevelingen voor het federale niveau

- **Respecteer het recht op gegevensbescherming** van minderjarigen maximaal. Zij mogen niet in een (nationale) databank terecht komen louter omdat ze het onderwerp zijn geweest van een casusbespreking op een LIVC-R. Dit zou immers zeer negatieve effecten kunnen hebben voor hun toekomst (bv. t.a.v. een potentiële werkgever), zonder dat er per se bewijs is dat er een strafbaar feit werd gepleegd.
- **Voer een grondige interfederale evaluatie uit van de werking van de LIVC's-R.** Deze evaluatie zou voornamelijk moeten peilen (1) of de LIVC's-R hun preventieve doelstelling waarmaken; en (2) of de internationale en Europese mensenrechtenverplichtingen en de grondrechten worden gerespecteerd in het kader van een LIVC-R, in het bijzonder de rechten van minderjarigen. Deze evaluatie zou kunnen worden uitgevoerd door het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM) aangezien zij over expertise inzake mensenrechten en grondrechten beschikken, en dus ook de rechten van het kind maximaal in overweging zouden nemen.